

Viacročný finančný rámec EU



Európska únia
Európsky sociálny fond



Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

APOS

Asociácia pre občiansku spoločnosť

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Informačná brožúra pre menej rozvinuté regióny o Európskom parlamente ako spolutvorcovi európskych verejných politík.



Táto informačná brožúra je súčasťou série materiálov, ktoré vznikajú v rámci projektu „Participácia ako kľúč k modernej verejnej správe“, ktorý realizuje Asociácia pre občiansku spoločnosť. Všetky užitočné informácie o projekte nájdete na webovej stránke www.oeuropa.sk. Cieľom projektu, je zvýšiť záujem širokej verejnosti vo vybraných slovenských krajoch o témy fungovania verejnej správy na Slovensku, ale aj v Európe. V sérii brožúr sa postupne dozviete o tom, ako fungujú európske inštitúcie, ako si volíme svojich zástupcov do Európskeho parlamentu, aký dopad na Slovensko majú európske politiky alebo aké sú hlavné princípy fungovania verejnej správy.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu v rámci operačného programu Efektívna verejná správa.

Viacročný finančný rámec EÚ

Viacročný finančný rámec (VFR) stanovuje rozpočtové priority Európskej Únie (EÚ). Schvaľuje sa na strednodobé obdobie (pôvodne sa schvaľoval na dobu 5 rokov, od roku 1993 sa schvaľuje na dobu 7 rokov) a sú v ňom zadefinované stropy výdavkov pre každú z určených priorít na jednotlivé roky v danom období.

Právny základ VFR tvorí článok 312 Zmluvy o fungovaní EÚ, Nariadenie Rady 2020/2093 zo 17. decembra 2020, Nariadenie Európskeho parlamentu 2020/2092 zo 16. decembra 2020 a Medziinštitucionálna dohoda zo 16. decembra 2020 medzi Európskym parlamentom, Radou a Európskou komisiou.

Aký má význam pre Slovenskú republiku?

Medzi hlavné ciele VFR môžeme považovať nasledovné oblasti:

- zabezpečenie udržateľnosti rozpočtovej disciplíny EÚ
- zabezpečenie kontroly rozpočtových výdavkov EÚ
- zabezpečenie súladu výdavkov EÚ s politickými prioritami EÚ
- zabezpečenie lepšej spolupráce medzi inštitúciami EÚ pri schvaľovaní ročného rozpočtu EÚ
- zabezpečenie predvídateľnosti prerozdelenia financií na najbližšie roky (má obrovský význam pre príjemcov finančných príspevkov a pre politiky a programy v rámci EÚ)

Okruhy a výdavkové stropy

VFR sa svojou vnútornou štruktúrou skladá z okruhov a menších jednotiek – podokruhov. Okruhy zodpovedajú súčasným prioritným oblastiam, ktorým sa chce EÚ v danom období venovať. Na každý rok sú ku všetkým okruhom priradené stropy. U menších jednotiek sú to čiastkové stropy.

Stropy sú ku okruhom priradené z dôvodu ochrany finančných prostriedkov pre všetky zadefinované prioritné oblasti v danom období. Výhodou je aj lepšia prehľadnosť a orientácia v tak veľkom rozpočte.

Vzhľadom na fakt, že VFR sa vypracováva zväčša až na 7 ročné obdobie, je veľmi dôležité, aby bol VFR schopný reagovať aj na nepredvídateľné udalosti, aktuálne výzvy a potreby. Z tohto dôvodu sú súčasťou VFR aj osobitné nástroje, ktoré sa môžu v prípade potreby použiť tam, kde je to najviac potrebné.

Kto ho schvaľuje?

Ide o takzvanú medziinštitucionálnu dohodu - v praxi to znamená, že pre schválenie VFR je potrebné, aby ju schválili viaceré inštitúcie EÚ. Postup schvaľovania je nasledovný:

Európska komisia predloží návrh nového VFR Rade EÚ pred uplynutím platnosti platného VFR. Tento návrh slúži ako podklad pre rokovania v rámci Rady EÚ. Pre schválenie VFR je potrebné, aby prišlo k jednomyselnej dohode naprieč všetkými členskými štátmi EÚ. Takto schválená dohoda sa ďalej predkladá do Európskeho parlamentu. Aby bola dohoda prijatá, je potrebné, aby bola odsúhlasená jednoduchou väčšinou všetkých členov Európskeho parlamentu. Európsky parlament má právomoc takto predložený návrh Radou EÚ buď zamietnuť, alebo schváliť. Nesmie však zasahovať do jeho obsahu a meniť ho.

História

“V dôsledku rastúceho nesúladu medzi dostupnými zdrojmi a skutočnými rozpočtovými požiadavkami dochádzalo vo vzťahoch medzi inštitúciami v osemdesiatych rokoch 20. storočia k sporom. Konceptia viacročného finančného výhľadu bola pokusom vyriešiť tieto spory, posilniť rozpočtovú disciplínu a zlepšiť plnenie lepším plánovaním¹.”

Prvý VFR sa vzťahoval k obdobiu rokov 1988 – 1992. Zároveň bol jediným VFR, ktorý bol vytvorený na obdobie 5 rokov (všetky ostatné boli vytvorené na obdobie 7 rokov). Bol vytvorený z dôvodu uvedomovania si potreby Európskeho spoločenstva stabilizovať financovanie spoločenstva a zároveň podporiť politiku hospodárskej a sociálnej súdržnosti. Európska komisia preto navrhla komplexnú reformu rozpočtu – Delorsov balík I. – ktorý bol zameraný na vytvorenie jednotného trhu a na konsolidáciu viacročného rámcového programu pre výskum a vývoj.

Druhý VFR sa viazal k obdobiu rokov 1993 – 1999. Jeho základ tvoril návrh Európskej komisie – Delorsov balík II. – ktorý bol zameraný na sociálnu politiku, politiku súdržnosti a na zavedenie spoločnej meny – EURO. V tomto období bol zriadený Fond súdržnosti (Kohézny fond) pre najmenej prosperujúce členské štáty: Grécko, Írsko, Portugalsko a Španielsko. Vďaka nemu sa podarilo týmto krajinám splniť prísne konvergenčné kritériá, ktoré im umožnili v roku 2002 vstúpiť do eurozóny v hotovostnej podobe. Z dôvodu rozšírenia EÚ o tri krajiny (Fínsko, Rakúsko a Švédsko) bol prijatý nový finančný rámec, ktorý zohľadňoval prijatie týchto krajín.

Tretí VFR bol schválený na základe AGENDY 2000, ktorú vypracovala Európska komisia. V tomto VFR sa riešili otázky týkajúce sa reforiem spoločnej poľnohospodárskej politiky, politiky hospodárskej a sociálnej súdržnosti a hlavne otázky týkajúce sa predvstupovej stratégie pre potenciálne nové členské krajiny EÚ a budúceho rozšírenia EÚ. Boli vytvorené predvstupové fondy PHARE, ISPA a SAPARD v snahe podporiť zmeny prebiehajúce v krajinách strednej a východnej Európy na prípravu kandidátskych krajín na členstvo v Európskej únii.

Štvrtý VFR bol viazaný na roky 2007 – 2013. Bol prijatý na základe medziinštitucionálnej dohody. V tomto období bol prioritou trvalo udržateľný rast a konkurencieschopnosť s cieľom vytvoriť viac pracovných miest. EÚ sa musela v tomto období vysporiadať aj s priepastnými hospodárskymi rozdielmi medzi starými a novými členskými krajinami EÚ. Pre nové krajiny boli zavedené mnohé úľavy, ako napríklad špeciálne alokácie pre niektoré členské štáty a celkové navýšenie rozpočtu. Prípadne uvoľnenie implementačných pravidiel (z N+2 na N+3)².

Piaty VFR sa týka ešte stále aktuálneho obdobia 2014 – 2020. Bol prijatý 2. decembra 2013. Vo veľkej miere vychádzal zo stratégie Európa 2020, v ktorej boli zadefinované 3 prioritné oblasti:

1. Inteligentný rast (vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii),
2. Udržateľný rast (podpora ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva),
3. Inkluzívny rast (podpora hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti – cieľom bolo zabezpečiť sociálnu a územnú súdržnosť).

V aktuálnom VFR sú výdavky rozdelené do 6 okruhov a osobitných nástrojov:

OKRUHY A ICH VÝDAVKOVÉ STROPY:

1. Inteligentný a inkluzívny rast – 450,55 mld. EUR
2. Udržateľný rast: prírodné zdroje – 372,93 mld. EUR
3. Bezpečnosť a občianstvo – 15,67 mld. EUR
4. Globálna Európa – 58,70 mld. EUR

1. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/29/viacrocny-financny-ramec>

2. <https://euroskop.cz/evropska-unie/rozpocet-eu/vicelety-financni-ramec/>

5. Administratíva – 61,63 mld. EUR
6. Kompenzácie – 27 mil. EUR

OSOBITNÉ NÁSTROJE A ICH VÝDAVKOVÉ STROPY:

1. Rezerva na núdzovú pomoc – 280 mil. EUR ročne
2. Fond solidarity EÚ – 500 mil. EUR ročne
3. Nástroj flexibility – 471 mil. EUR ročne
4. Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii – 150 mil. EUR ročne
5. Rezerva na nepredvídané udalosti – 4 mld. EUR
6. Osobitná flexibilita na boj proti nezamestnanosti mladých ľudí a posilnenie výskumu – 2,543 mld. EUR

V poradí **šiesty VFR** sa týka obdobia na roky 2021 – 2027. Bol prijatý parlamentom 17. decembra 2020. Obsahovo pokrýva hlavne súčasné výzvy a je rozdelený do siedmych výdavkových kapitol s rozpočtovými stropmi:

- I. Jednotný trh, inovácie a digitálna ekonomika - 132,781 mil. EUR
- II. Súdržnosť, odolnosť a hodnoty - 377,768 mil. EUR
 - Hospodárska, sociálna a územná súdržnosť - 330,235 mil. EUR
 - Odolnosť a hodnoty - 47,533 mil. EUR
- III. Prírodné zdroje a životné prostredie - 356,374 mil. EUR. Z toho: výdavky súvisiace s trhom a priame platby - 258,594 mil. EUR
- IV. Migrácia a riadenie hraníc - 22,671 mil. EUR



- V. Bezpečnosť a obrana - 13,185 mil. EUR
- VI. Susedstvo a svet - 98,419 mil. EUR
- VII. Európska verejná správa - 73,102 mil. EUR

Celkový výdavkový strop je teda stanovený na 1074,3 miliardy EUR. "Parlamentu sa podarilo zabezpečiť najmä:

- ďalších 15 miliárd EUR v porovnaní s návrhom z júla 2020 na vlajkové programy: Horizont Európa, Erasmus+, EU4Health, InvestEU, Fond pre riadenie hraníc, Nástroj susedstva a rozvojevej a medzinárodnej spolupráce (NDICI), Humanitárna pomoc, Práva a hodnoty, Kreatívna Európa,
- postupné zvyšovanie celkového stropu VFR na roky 2021 – 2027 z 1074,3 EUR na 1 085,3 miliardy EUR v cenách roku 2018,
- ďalšiu miliardu EUR na nástroj flexibility,
- nový procedurálny postup (postup rozpočtovej kontroly) na vytvorenie budúcich krízových mechanizmov založených na článku 122 ZFEÚ s potenciálnymi značnými dôsledkami pre rozpočet,
- zapojenie Parlamentu do využívania vonkajších pripísaných príjmov Next Generation EU, všeobecného prehodnotenia týchto príjmov a pôžičiek a úverov počas nasledujúcej revízie nariadenia o rozpočtových pravidlách, ako aj mechanizmov spolupráce pri budúcich rokovaníach o VFR,
- cieľ vo výške aspoň 30 % výdavkov VFR/Next Generation EU na podporu klimatických cieľov vrátane lepšej metodiky sledovania klímy na dosiahnutie tohto cieľa,
- nový ročný cieľ v oblasti biodiverzity a návrh metodiky merania výdavkov na rodovú rovnosť,
- reformu zberu, kvality a porovnateľnosti údajov o príjemcoch s cieľom lepšie chrániť rozpočet EÚ vrátane výdavkov NGEU,
- zahrnutie Európskeho rozvojového fondu do rozpočtu Únie,
- celkovú výšku finančných prostriedkov na poľnohospodárstvo a súdržnosť porovnateľnú s obdobím 2014 – 2020,
- vytvorenie Fondu na spravodlivú transformáciu,
- právne záväzný plán zavádzania nových vlastných zdrojov EÚ³"

V dôsledku krízy spôsobenej ochorením COVID-19 musela Európska komisia pristúpiť k úprave a pôvodný návrh VFR v hodnote 1324 mld. EUR upravila na 1100 mld. EUR a tiež pripravila nástroj obnovy s názvom Next Generation EU, inak známy ako Plán obnovy v hodnote 750 mld. EUR. Plán obnovy by mal ekonomiku posilniť o 806 mld. EUR, čo predstavuje 5% HDP EÚ.

Mechanizmus Plánu obnovy je nasledovný: "Európska komisia si sumu požičia prostredníctvom finančných operácií na kapitálovom trhu počas rokov 2021-2026 a následne bude suma splácaná členskými štátmi EÚ buď priamo (za poskytnuté pôžičky) alebo prostredníctvom rozpočtu EÚ (za poskytnuté granty) najneskôr do decembra 2058. Celkovo bude pre členské štáty sprístupnených 407,5 mld. EUR v grantoch (čo zahŕňa Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, React-EU, EAFRD, JTF) a 386 mld. EUR v pôžičkách."⁴

3. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/29/viacrocny-financny-ramec>

4. <https://www.mfsr.sk/sk/medzinarodne-vztahy/europske-zalezitosti/rozpocet-europskej-unie/viacrocny-financny-ramec-eu/viacrocny-financny-ramec-eu.html>